

Феномен дівочого читання: міф чи реальність?

Наздоганяючи весь світ, ми «семимильними» кроками йдемо до сучасного інформаційного суспільства. Щось на цьому шляху здобуваємо, а щось і втрачаємо.

Колись я прочитала слова (на жаль, не пам'ятаю автора): «дитина — це не посудина, яку можна наповнити, вливаючи туди якомога більше знань». Звичайно, наше завдання — навчити дитину «читати потрібну літературу, самостійно знаходити інформацію і виробити навички критичної оцінки». У бібліотеки прийшли нові технології і наша Центральна дитяча бібліотека м. Львова теж не стала винятком: 2006 року ми виграли грант посольства США «Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP-V)».

Працюючи з нашими користувачами і розвиваючись разом з ними, я, як і 20 років тому, глибоко переконана: залучення дитини до читання — основна і особлива функція дитячої бібліотеки. Це підтверджує і досвід бібліотек багатьох країн Європи, серед яких Швеція, Великобританія, Німеччина. Ще у 2000-му році директор нашої ЦБС, побувавши в Швеції на запрошення Шведського Інституту, була вражена великою кількістю молодих батьків з дітьми двох-трьох років у бібліотеках. Саме тоді і народилася наша програма «Малюк в бібліотеці», одним з основних завдань якої є відродження традицій сімейного читання та розширення читацьких категорій. Програма працює, є позитивні результати. Але поки що, як і в більшості дитячих бібліотек, масово діти стають читачами з першого класу середньої школи, коли їх всіх разом приведе до бібліотеки класовод на святкову екскурсію, і три-чотири роки ці діти, незалежно від статі, є активними читачами. У п'ятому ж класі на них лягає величезне навантаження: нові предмети, нові вчителі, класний керівник не завжди має змогу привести до бібліотеки за новою книгою. Активними читачами залишаються дівчатка, бо вони самостійніші за хлопців, мають почуття відповідальності (взяла книгу — треба вчасно повернути), у них краще розвинені комунікативні здібності.

Чи існує сьогодні феномен дівочого читання? Спробую поділитися з вами власними спостереженнями. Бо що таке феномен? Винятковість чогось або когось. За словами критика Галини Романенко, «останнім часом книжки про школи чарівників стають уже окремим жанром популярної літератури». Їх можна розподілити на «авангардові й традиційні, дитячі та «дорослі», такі, що тяжіють до фантастики, фентезі або навіть «кіберпанку». Так, з появою українського перекладу «Гаррі Поттера ...» Джоан Роулінг у нас, як і по всій Україні, стався справжній читацький бум, і хлопці стали навіть більш активними за дівчат. Саме вони організували і провели літературні дебати «Толкієністи та поттеромани: два світи, який кращий?». Більше ста читачів взяли участь у дебатах, а організатори власноруч виготовили призи, придумали таку складну вікторину, що навіть деякі наші колеги не змогли дати вірну відповідь, хоча книги читали! Спостереження останнього року показали, що інтерес до книги загалом у багатьох хлопців згасає.

А що ж до дівчат? Вони відкривають нові книги. Чого тільки варта серія нових книг Бруно Ферреро «Короткі історії для душі» (видавництво «Свічадо»). Чому ми так відчуваємо холод? Чому так бракує тепла у цьому світі? Кожна з притч Бруно Ферреро немовби запалює невеличку свічку, проте вона здатна розтопити скуте льодовою кригою серце. Короткі історії дарують ці свічки усім, хто прагне зігрітися. Зауважу, що книги серії видавалися не всі зразу, і наші читачки з нетерпінням чекали наступної. Щоб зрозуміти це, треба розповісти вам хоча б одну історію. Ось, наприклад, «Комарі». «Молода мама, озброєна мухобійкою, намагалася вбити великого комара, що літав по хаті. Маленький Олесь, якому щойно виповнилося три роки і шість місяців, побачивши це, схопив маму за спідницю і загукав щосили: «Хай живе! Не вбивай його! Чому? Він тебе вкусить. Але він складає нам товариство!»

У житті повно всіляких несподіванок. Трапляються дні добрі і погані. Існують проблеми і різні біди, що приносять нам страждання. Але вони визволяють з полону нашу чуйність. І часто змушують нас витягнути на світ Божий найліпшу частинку нашого «Я». Книжкове товариство сучасних читачів-дівчат 10–14-річного віку різноманітне. Це книги як пізнавальні, так і художні. Книжкові серії «Під партою», «Мільйон пригод», «Магічне коло», «Дитячий детектив», «Дівочі історії», «Бібліотека пригод»,

«Історична бібліотека» дуже популярні у дівчат. Серед сучасних українських авторів викликають інтерес Леся Воронина, Галина Малик, Юрій Ячейкін, Тамара Крюкова, Галина Пагутяк, Марина та Сергій Дяченки та ін. З величезним захватом наші дівчата читають книги, до яких, образно кажучи, потрібно «дорости». Це книги серії «Коронація слова», твори Любка Дереша, Світлани Пиркало, Юрія Андруховича та інших.

Декілька років тому ми провели соціологічне дослідження «Нове покоління обирає ...». «Як ти ставишся до любовних романів, чи хочеш брати їх у бібліотеці?». Відповідь на це запитання була для нас дуже важливою, адже іноді здавалося, що всі наші дівчата тільки ці книги і будуть читати. Результат — 45% «за», 55% «проти» став і несподіваним, і довгоочікуваним: ми переконалися, що інтереси наших дівчаток найрізноманітніші. При цьому врахували і побажання меншості: придбали книги серії «Мелодії серця». Але в книжковому рейтингу найбільшу популярність здобула книга «Маргаритко, моя квітко». «Зухвалий гумор, уважна серйозність і спокійна теплота» австрійської письменниці Крістіни Нестлінгер забезпечили надзвичайний інтерес до цієї книги. Кожна з дівчат побачила у Маргариті Марії Закмаєр себе: з усіма своїми «малими та великими катастрофами», як от: зайва вага, розлучення батьків, ставлення до, так званих, шкідливих звичок, стосунки з друзями.

Людині, яка відкриває світ, важливо поділитися враженнями, оцінками, новими знаннями — цього вимагає потреба у спілкуванні. «Клуб любителів активного спілкування» (КЛАС) став місцем, де дівчата могли висловити власну думку з приводу щойно прочитаної книги, взяти участь у психологічних тренінгах, бесідах за круглим столом, відвідати інформаційно-дискусійні студії. Тематика зустрічей цікава і різноманітна. Ось, наприклад: «Батьки теж люди?» (за книгою Кен Девіс «Як жити зі своїми батьками, щоб не втратити глузду?») чи «Щасливий той, хто має щастя вдома» (за книгою Гері Чапліна «П'ять мов любові у підлітків»). Але найбільшу зацікавленість у дівчат викликали літературні дебати «Роксолана: патріотка чи грішниця?», «Портрет у репліках або Чік-літ по-українськи», «Чорне, біле або ... читай усе підряд?».

Аналізуючи улюблені книги дівчаток середнього шкільного віку, я звернула увагу на ім'я однієї авторки — Лідія Чарська. Пригадала її книгу «Сміливе життя» про долю легендарної Надії Дурової. А тут — «Принцеса цирку», «Нескорима Ксаня», «Ксаня на підмостках театру». У таких різних книг один автор? А й справді так. У журналі «Новини дитячої літератури» (лютий 1911 року) один з критиків у статті «За що діти обожають Чарську?» писав: «Як хлопці свого часу захоплювались до самозабуття Пінкертоном, так дівчатка обожавали і до цього часу обожають Чарську». Минуло майже 100 років, але й сьогоднішні діти Л. Чарську теж люблять, ще тільки не обожають. У чому ж секрет? Адже час інший, ритм життя інший, діти інші. Але, як і 100 років тому, вони безпомилково відчувають добру людину, їх не обманеш зовнішньою привітністю. Дитина інтуїтивно здогадається, добро чи зло приховано за дією і словом дорослої людини.

Насолоджуватись читанням допомагає не тільки цікавий зміст, але й гарно оформлена книга з чудовими ілюстраціями. І немає різниці, якого віку дитина, — всі ми любимо красиве, особливо жінки та дівчата. З приводу цього хочеться висловити кілька зауважень. 2006 року програма літнього читання називалась «У добра не буває канікул», за якою проводилися презентації книг, літературні замальовки, дискусії, мандрівки, бесіди за круглим столом. Прикро, що надзвичайно цікаві книги українських авторів, таких, як: Тарас Кінько «Після дощуку в четвер», Ніна Бічуя «Яблуня і зернятко», Валерія Врублевська «Несподівані мандри», Василь Сліпачук «Полювання на орлів» та ін. мають зовні непривабливий вигляд. Думаю, що дитяча книга повинна бути взірцем видавничої майстерності. У цьому допоможе і введення дитячого читання в ранг національної політики.

Ким я є? Для чого прийшла у цей світ? Що можу зробити, щоб життя стало кращим, добрішим, цікавішим? Скільки тепла і любові можу подарувати іншим? Мені здається, що ці запитання дівчата ставлять собі набагато раніше, ніж хлопці. І відповіді на них вони шукають у спілкуванні з оточуючим світом і в літературі. Саме у цьому, на мою думку, винятковість дівочого читання.

Втім, ця тема потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

Генеральний директор НБУ для дітей Анастасія Кобзаренко, надзвичайний повноважний посол Швеції в Україні Йон-Крістер Оландер і помічник з питань культури, преси, інформації посольства Тетяна Некрасова

Югана Нільсон — шведська письменниця і магістр гуманітарних наук, директор центральної шкільної бібліотеки в Крістіанстаді, консультант регіональної бібліотеки з питань дитячої та шкільної бібліотечної справи Карін Вестберг